

434 — ՅՈՐԵԼԻՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻ — 1935

ԺԵ.ՐԳ ԴԱՐԱԳԱՐԱԶԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԱՐԳԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԻՈՆ, ՀԱՅ ԱՄՍԱԳԻՐ

Թ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1935 — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԹԻԻ 9

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՍՈՒԹԻՆ ՄԷՋԷՆ

Կարելի է ըսել թէ լրագրութեան — և նոյն իսկ զրականութեան — մէջ ծածկանունի կիրարկութիւնը յաճախ հրապարակազրական պատշաճութեան գործ է. երբ, զոր օրինակ, դիրքի բերմամբ կամ հանրային զգացումը չմոլորեցընելու զգուշութեամբ, կամ ուրիշ նոյնքան պարզ նկատումներով, մարդ չուզեր ինքզինքը յայտնել, զիտնալով հանգերձ թէ ոճէն կամ այլ հանգամանքներէ պիտի մատնուի արդէն իր ինքնութիւնը :

Բայց երբ ինքզինքը ծածկելու ճիգը՝ պատշաճութեան սահմաններէն անդրազոյն անցնելով՝ կանգ չառնել մեղապարտ ծրարութեան առջեւ, այսինքն երբ մարդ խիզճ չ'ընել կեղծարար եւ շարամիտ դիմակաւորութեամբով դասակարգեր և տիտղոսներ արատաւորել, պարզապէս իր վրայէն օժէ կասկած հեռացնելու մտահոգու-

թեամբ, այնպիսին բացորոշապէս անբարոյ ընթացքի կը հետևի :

Այս վերջին ձեռնածութիւնը կ'ընեն անաւասիկ այն քանի մը, աւելի

ճիշդ՝ — իրենց սակաւաթիւ արբանեակները մէկդի ձգելով — այն երեք երուսաղէմաբնակ անձեր, որոնք, լոկ անձնական և տխուր հաշիւներով, ժամանակէ մը ի վեր կը ճգնին վարկաբեկել Ս. Յակոբեանց Հաստատութիւնս՝ պետական բարձրագոյն շրջանակներու և ազգին հանրային կարծիքին առջև, անստորագիր, և ինչ որ աւելի ահռելի է, «երեք երիտասարդ վարդապետ» բոլորովին կեղծ և սուտ պիտակով թուցիկ մը լեցնելով զրպարտական տգեղ վերագրումներով:

Այդպիսիներուն խօսքը, խաւարին մէջէն լսուած հայհուհներ լոկ, արժանի պէտք չէ նկատուէին անշուշտ որ և է պատասխանի, ինչպէս մօրացած ճահիճներէ ցայտած կեղտեր, որոնց՝ մարդ պիտի պզգար դառնալ և քար նետել արձակուած ցեխին կողմը: Եւ արդարև, այս էր եղած ցարդ մեր վերաբերմունքը այդ խմբակին դէմ:

Երեք տարիներէ ի վեր, այսինքն այն օրէն որ շինուածական մեծ ձեռնարկութեանց ծրագիրը սկսաւ գործադրուիլ Հայ Երուսաղէմի մէջ, իբր ամենէն լուրջ կերպը պարտքի հարցին լուծման, անոնք ըրին՝ ինչ որ կրնային իրենք միայն. հրապարակը ողողեցին իրենց սուտերով. ու մենք ոչինչ ունեցանք իւրենց դէմ բայց միայն լուրջեան պատասխանը. այն ատեն միայն, այսինքն դեռ եօթնեակ մը առաջ միայն, հարկ զգալով հերքումի՝ երբ քանի մը թերթեր այս կամ այն կերպով կարծես ձգտեցան հովանաւորել այդ անհիմն լուրը, խորհրդածութեանց նիւթ ընելով զանոնք, եւ հետեւութիւններ եւս եզրակացնելով անոնցմէ:

Հերքումը, որ պաշտօնապէս զրկուեցաւ պատկանեալներու, հրատարակուած է Սիոնի այս թիւին մէջ ևս: Բայց մենք պիտի ուզէինք յաջորդ տողերու մէջ կանգ առնել զխաւորաբար երկու կէտի առջև, որոնք մեր հասարակական բարոյականին վերաբերող երկու ախտաւոր երևոյթներ կը մատնանշեն:

Առաջինը՝ այն է թէ կը գտնուին մեր մէջ դեռ մարդիկ, որոնք գոեհիկ և գծուծ կիրքերէ կրնան ինքզինքնին արտօնուած զգալ բռնուցք բարձրացնելու ազգային Հաստատութեան մը ոգոյն դէմ նոյն իսկ, խորհելով թէ այդ կերպով միանցուցիչ հարուած մը պիտի տուած ըլլան անոր համբաւին և պատուոյն դէմ: Հաստատութիւնը՝ ներկայ պարագային մէջ՝ միաբանութիւն մըն է, հոգեւոր սկզբունքներու վրայ հիմնուած Մարմին մը, որուն բարոյականին ամենէն մեծարժէք կողմերէն մին՝ իրեն համար՝ իր անուան և կոչումին արդարացումը պիտի ըլլար՝ իր կեանքին և գործունէութեան մէջ: Անիկա, այդ միաբանութիւնը, իր բոլոր անդամներով մէկտեղ, տարիներէ ի վեր, խորհուրդի, խօսքի և գործի միասնականութեամբ կ'ընէ ահա իր բովանդակ կարելին՝ Աստուծոյ փառքին և ազգին պատուին համար անմահ նախնիքներէ կանգնուած և օրէնքի ու աւանդութեանց ճամբով իրեն փոխանցուած դարաւոր եւ նուիրական այս Տունը պահպանելու և աւելի բարգաւաճ վիճակի մը մէջ դնելու համար՝ իր ժողովուրդին զգուանքին և օտարաց յարգանքին առջև:

Անոր համար, այդ Միաբանութեան համար, կ'ըսենք, անցեալին զգացումէն եւ ապագային մտածումէն իր խղճին վրայ հարկադրուած այդ իղձը իրա-

ներսը սկզբնաւորուած սայթաքումներ, ու դուրսէն մանաւանդ սողոսկած չար ազդեցութիւններ:

Երկրորդ կէտը, որուն քանի մը բառով միայն պիտի ուզէինք ակնարկել, անպատասպար զրպարտութեան այն յամառ եւ յիմար ոգին է, որ ալ արուեստ դարձեր է կարծես այդ թնճկոտած մտքերուն համար: Այս մարդիկը ինչպէս կը ծածկեն ստուգութիւնները, ու ինչպէս կը փռեն կը տարածեն ինչ որ սուտ է և խաբէութիւն: Իրենցինքն նման ուղեղներ միայն կրնային ըմբռնել ատիկա:

Վերջին միայն երեք տարուան մէջ 54000 ոսկւոյ արժողութեամբ շէնք շինուեր է մեր գետիններուն վրայ, առանց նոր պարտք ընելու, (առանց և ոչ իսկ հնախօսական և արուեստագիտական արժէք ներկայացնող իրեր ծախելու մեր զանձարանէն, ինչ որ պիտի կարենայինք՝ եթէ պէտք զգայինք եւ պարագաները նպաստաւոր լինէին), ու օգտագործելով միայն Պաղեստինի ներկայ տնտեսական վերելքը, որ մեզի պատեհութիւն տուաւ հարուստ գիներով ի վաճառ հանելու մեզի համար նուազ արժէք ներկայացնող ցիրուցան եւ մանր գետիններ: Մենք անոնց արժէքներէն զոյացած զուամբին վրայ աւելցնելով այն ևս՝ զոր Հանրային օգտի Պետական Վարչութիւնը վճարած էր ի գին մեր գետիններէն զբաւուած մասերուն՝ երուսաղէմի մէջ եւ ի Յոպպէ, միայնակ եւ բազմաթիւ շէնքերով շուկաներ կազմած ենք քաղաքին ամենէն յարգի մարդին մէջ, Ս. Աթոռոյս պատկանեալ «Մենձ արտ» կոչուած հողին վրայ: Զտեսնելով այս ամէնը, որուն պատճառաւ մեր ելմտական վարկը այնքան բարձր է այժմ Պաղեստինի մէջ, եւ որուն համար ինդակցութեան եւ զոհուանակութեան խօսքեր միայն լսած ենք Կառավարական և օտար շրջանակներէ, կեղծարար և կամաւոր կուրուքեամբ չտեսնելով իրենց աչքին առջև բարձրականգուն այդ փաստերը, այդ եղիկիները իրենց խլրդային տեսողութիւնը կ'ուզեն միեւ մեր տոմարներէն ներս, եղիբուաքաղային սուտեր դարձնելու համար հոն ալ: Այսպէս, իրենց կարծիքով, մենք ոչ միայն չենք նուազեցուցած պարտքերնիս, այլ ընդհակառակն աւելցուցեր ենք զայն: Մինչ տոմարական արձանագրութիւնք և արդարացուցիչ վաւերագիրներ կ'աղաղակեն թէ 100000ը, որ Պաշտօնական Հիքքումը Տնօրէն ժողովէն ստորագրուած օրը 93000ի էր իջած, այժմ, մէկ շաբթուան մէջ մօտեցած է արդէն նոյն իսկ 92000ի:

Պարտուց նուազեցման այս գործը, ինչպէս դիւրութեամբ պիտի ըմբռնէին հարցին մասնագիտական հասկցողութիւնը ունեցող անձինք, տարւոյ որոշ մէկ քանի շրջաններուն, կրնայ ելեւթի փոքր շարժումներ ունենալ դեռ, բայց տնօրէնուած է որ յառաջիկայ Մայիսին ան պիտի գտած ըլլայ 90000ը, յայորդ տարեշրջանին արագ թափով շարունակելու համար իր էջը, եթէ, ողորմութեամբն Աստուծոյ, արտակարգ և համայնական դիպուածներ չխանդարեն ընդհանուր վիճակը:

Բառ մը ևս, և կը փափաքինք միանգամ ընդ միշտ վերջացնել մեր խօսքը այս ապիրատ հարցին մասին: Այսօր (Օգոստ. 17), մինչ Սիոնի Սեպտեմբերի թիւին համար կը գրուին այս տողերը, Յոպպէէն հեռաձայնով կը հա-

դորդուի Պատրիարքարան, թէ զըպարտիչներու նոյն խմբակը Բարձր Գոմիսէրին ուղղուած նոր թուցիկի մը պատճենը զրկած է տեղւոյն թերթին, Պաղեստինի արաբներէն մեծագոյն թերթին, որ, ինչպէս երկրորդ անգամին, նոյն պէս և այս անգամ, զգուանջով մերժած է անոր հրատարակութիւնը, զայն անմիջապէս հասցնելով միայն Յոպպէի մեր վանքի Տեսչին ձեռքը: Անոր մէջ այս անգամ սուտի վիթխարի զիւտ մըն է որ կը յերկուրուի: Իբր թէ ամսոյս իննին մեր ելեմտից տոմարին մէջ արձանագրուած ըլլայ Լ. Պ. 20.638 ծախք մը, որ սակայն, կ'ըսէ, իրականին մէջ Լ. Պ. 2.638 է միայն. ու կը հետեցնէ թէ երկու զուամբներուն տարբերութիւնը բաժնուած է քանի մը յափշտակիչներու միջև, որոնցմէ այնքան շատ կան եղբր այս նուիրական յարկին ներքէ . . .

Պէտք իսկ չենք տեսներ զգացնելու թէ ի՞նչ ախտաժէտ երևակայուած թեան ծնունդ են այս ամէնը:

Վստահ ենք թէ ողջամիտ ընթերցողը, տեղեկանալով այս քանի մը մանրամասնութեանց, պիտի շուտով խելամուտ լինի թէ ի՞նչպիսի նկարագրով մարդոց հետ է մեր գործը. մուքին մէջէն դաւող մարդերու, որոնք չեն համարձակիր խաւարէն, որ իրենց հողիին միակ միջնորդան է, դուքս զալ, վախնալով որ մի միայն իրենց անունն ու ինքնութիւնը բաւական պիտի ըլլան հրապարականախառ նշանակումի առարկայ ընելու իրենց անձն ու գործը. և որոնց՝ պիտի չզիջանէինք տող մը նոյն իսկ պատասխան զրել, եթէ հարցը դառնար անձի կամ անձերու շուրջ, և ոչ թէ դարաւոր և նուիրական Հաստատութեան մը՝ որուն վերաբերմամբ չենք կրնար ուզել անշուշտ որ պղտորուի ժողովուրդին բարի միամտութիւնը:

* * *

ՀԱՒԱՏՔԻ ԵՒ ՄՅԱՆՊԱՒԻ ՏՈՒՐՆԵՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԻՆԱՋԻ

Սկսեալ տխմար վայրենիէն՝ որ հողը կը պահէ զգուելի կուռքի մը ոտքին առջև, մինչև Արևելքի մոգը, որ արևին մէջ ընտելեան անմահ հողին և ամէն գոյութեան սկիզբը կը պաշտօնակեալ նախնական ժողովուրդներէն՝ որոնք Արարիչին կ'ընծային իրենց հունձքերուն երախայրիքը, մինչև չարարատիկ այն ժողովուրդները, որոնք կ'երևակային մեծարանք մատուցանել անոր՝ ամօթալի լկտութիւններով, կրօնական բնազդը ամէն տեղ և ամենուն մէջ ինքզինքը կը ճանչցնէ: Մարդը չի կրնար հրաժարիլ ոչ իր մեղքերէն և ոչ Աստուծոյն, իր ապականութիւնը այս աշխարհի հետ կը կապէ զայն. իսկ խորհրդաւոր բնազդ մը կը խոյացնէ զայն դէպի անտեսանելի աշխարհը: Այս երկու ներհակ զօրութիւններուն մէջ ընտրութիւն մը չ'ընել ան, երկու անհամերաշխ տարրերը կը ստիպէ հաշտուիլ իրարու հետ. իր պաշտամունքին կը խառնէ իր բարոյականը. աստուածները իրեն համար իրեն նման աստուածներ կը չինէ, որպէսզի կարենայ անոնց ընծայել իր յոռի հակումներուն հանգունակ պաշտամունք մը. իր մոլութիւններն իսկ իբրև աստուածութիւն կը կանգնէ. իր կրօնքը հաւատարիմ հայելին կ'ըլլայ իր ընական ապականութեան. մէկ բառով, կը նուազագնէ Աստուածութեան գաղափարը, բայց չի կրնար զանց ընել զայն, ու կը սիրէ աւելի վայրագ աստուածութիւններ ունենալ, քան բան մը չ'պաշտել:

Ա. Վ.,